

چگونگی انجام تحقیق

(کار تحقیقی - پایان نامه)

د. علیم حقوق

تالیف : دکتر نادر پور ارشد

استادیار گروه حقوق دانشگاه آزاد اسلامی واحد شهرکرد

سرشناسه	پورارشده: نادر، ۱۳۵۱ -
عنوان و نام پدیدآور	چگونگی انجام تحقیق (کار تحقیق - پایان نامه) در علم حقوق / تألیف نادر پورارشده.
مشخصات نشر	گرگان: انتشارات نوروزی، ۱۳۹۵.
مشخصات ظاهری	۱۱۸ ص.
شابک	978-600-449-148-8
وضعیت فهرست نویسی	فیا
یادداشت	کتابنامه: ص. ۱۱۸.
موضوع	حقوق -- تحقیق -- روش شناسی -- Methodology -- Research -- Law
موضوع	حقوق -- روش شناسی -- Methodology -- Law
رده بندی کلاسیک	۱۳۹۵ ج ۸ پ/۸۵ K
رده بندی دیویی	۳۴۰/۰۷۲
شماره کتابشناسی ملی	۴۵۶۰۰۶۹

چگونگی انجام تحقیق - کار تحقیقی - پایان نامه) در علم حقوق

تألیف: دکتر نادر پورارشده

صفحه آرا و طراح جلد: بهاره سرشار

نوبت چاپ: اول- ۱۳۹۵

مشخصات ظاهری: ۱۱۸ ص

قطع: وزیری

شمارگان: ۵۰۰

شماره شابک: ۸-۱۴۸-۴۴۹-۶۰۰-۹۷۸

چاپ و نشر: نوروزی-۰۱۷۳۲۲۴۲۲۵۸

قیمت: ۱۱۰۰۰ تومان

حق چاپ برای نویسنده محفوظ می باشد.

نشانی: گلستان، گرگان، خیابان شهید بهشتی، بازار رضا(ع). ۰۱۷-۳۲۲۴۲۲۵۸
دورنگار: ۰۱۷-۳۲۲۲۰۰۴۷ آدرس الکترونیکی: Entesharate.noruzi@gmail
سایت انتشارات: www.Entesharate-noruzi.com

فهرست مطالب

مقدمه	۱
۱- معنای آری تحقیق	۵
۲- معنای اصلاحی تحقیق	۶
۳- انواع تحقیق	۸
۴- روش های تحقیق	۱۰
۵- مراحل کلی و عمومی تحقیق	۱۶
۶- آشنایی با نحوه نگارش گزارش نویسی تحقیق	۲۱
۷- آشنایی با نحوه نگارش پروپوزال	۳۱
۸- نمونه فرم خام پروپوزال کارشناسی ارشد	۴۲
۹- آشنایی با نحوه نگارش مقاله علمی	۶۶
۱۰- آشنایی با انواع مجلات علمی معتبر	۷۳
۱۱- نشانه گذاری	۷۵
۱۲- ویرایش	۸۳
۱۳- رسم الخط فارسی یا قواعد نگارش	۸۸
فهرست منابع و مآخذ	۱۱۸

مقدمه

اگر علم حقوق را به یک سکه تشبیه کنیم، یک روی آن کشف و خلق و روی دیگرش بیان است. علم حقوق برای تنظیم پایدار روابط اشخاص به وجود آمده است. اشخاصی که به حکم طبیعت شان نیازمند ایجاد و اداره ی روابط هستند و بدون روابط قادر به بقا نیستند. تنظیم پایدار روابط منوط به ایجاد روابط مبتنی بر فطرت است. الگوی این روابط را قواعد حقوقی می سازند قواعدی که باید جستجو و کشف شوند و اگر یافت نشدند باید دست به ابداع و خلق آن ها زد.

این ها ده گفته شد تنها یک روی سکه ی علم حقوق است. روی دیگر آن بیان رسای این قواعد است. حال برای اینکه چنین اهدافی همواره و در طول زمان تحقق یابند، بدین روش هایی که اکتسابی باشند تعریف نمود و عرضه داشت تا علم حقوق نسل به نسل به روشمند آموخته شده و توسعه یابد.

اما نگاهی به گذشته ی علم حقوق همین آن است که تاکنون چنین روش هایی طراحی و تعریف و بیان نشده اند و آنچه که برای کشف یا ابداع و بیان قواعد حقوقی صورت گرفته جنبه ی ذوقی داشته در قالب رعایت یک فرآیند مشخص و از پیش طراحی شده نبوده که علاقه مندان بتوانند با آموختن آن ها به مهارتی برای دریافت روشمند مفاهیم علم حقوق فانی آیند و از این مهارت نیز برای توسعه ی علم حقوق استفاده کنند. شاید به همین علت بوده که ابتدا علامه محمدتقی جعفری لنگرودی به نگارش کتاب وزین صد ساله به در روش تحقیق در علم حقوق میپردازد و پس از او استاد دکتر کاتوزیان کتاب شیوه ی تجربی تحقیق در حقوق را می نگارد.

هرچند امروزه در بازار کتاب شاهد کتاب های متعدد روش تحقیق در علم حقوق هستیم اما باید اذعان داشت که این کتاب ها در واقع روش تحقیق در علم حقوق نیستند بلکه فقط در عنوانشان علم حقوق را یدک می کشند زیرا در محتوا به بیان همان روش های تحقیق در سایر علوم می پردازند. این روش ها

برای علوم طبیعی تدوین شده اند و آنچنان که باید با طبع علم حقوق که از علوم اعتباری است سازگار نیستند و از همین رو قابلیت کاربرد در حقوق را هم ندارند. آنچه به بازار این نوع کتاب ها دامن زده نیاز اصیل محققان حقوقی به روش یا روش های مدون تحقیق در علم حقوق بوده که این نیاز اصیل با پاسخی درخور مواجه نگردیده است و تلاش آن دو استاد بزرگ این بوده که به همین نیاز اصیل پاسخی مناسب داده باشند که البته این تلاش ها تا آنجا نبود که بتواند رضعیت کنونی را تغییر دهد.

نتیجه اینکه ما در علم حقوق یک روش علمی تحقیق که به صورت مدون عرضه شده باشد با آثار حتن و اعمال آن بتوان مسائل حقوقی را حل کرد نداریم بنابراین پس از آنکه با یک مسئله ی حقوقی ناگزیر به طور فطری و مبتنی بر دانش و ذوق شخص ما روبرو شد، راه حل مسئله می رسیم و این همان امری است که استاد دکتر کاتوزیان در کتاب، شیوه ی تجربی تحقیق در حقوق به طرح و دفاع از آن پرداخته است تا شاید از این طریق روشی را که برای حل مسائل حقوقی تجربه کرده به علاقه مندان آموزش و انتقال دهد. البته پیش از ایشان نیز علامه لنگرودی چه از نظر نرم افزاری و چه سخت افزاری روش های خاص خود را چون عنصرشناسی و فیش برداری تهریه و عرضه کرده بود.

حال در چنین وضعی محققان حقوقی در حل مسائل حقوقی باید به کدام روش عمل کنند؟

همانطور که بیان شد هم اکنون روش علمی مشخص، مجرب و مدونی وجود ندارد. تنها راه این است که با روش بیان نشده اما اعمال شده ی بزرگان حقوق آشنا شد و راه این آشنایی چیزی جز مطالعه ی مستمر و مانوس شدن با آثار آن ها نیست. درست به مانند کسی که سرایش شعر را از روی مطالعه ی آثار شعرا در می یابد. بدون آنکه از پیش علم و اطلاعی از قالب ها و الگوهای شعری داشته باشد.

چه بخواهیم چه نخواهیم چنین رویکردی عملاً در آثار محققانی که موفق به حل مسائل پیچیده ی حقوقی شده اند وجود دارد. پس تحقیق در حقوق بیش از آنکه روشمند باشد ذوقی بوده و بستگی به توان فکری و اندوخته های دانش و استعداد ذاتی و خلاقیت محقق دارد.

در مواجهه با عبارت روش تحقیق در حقوق باید از خود پرسید که منظور از روش تحقیق در حقوق به چه معناست ؟

یا اینکه با اعمال روش تحقیق در حقوق می‌خواهیم به حل چه نوع مسائلی در حقوق نائل شویم ؟

برای پاسخ به این سوال ها باید بدانیم که ما در حقوق با انواعی از مسائل رو به رو هستیم . یا این که ما تفسیر قانون برای فهم درست آن است ، یا کارآمدی قانون و رفع نیازهای قانونی است. با این دو مقدمه باید بگوییم که هر مجهول حقوقی الزاماً نیاز به تحقیق ندارد. تحقیق راجع به آن دسته از مجهولاتی صورت میگیرد که تاکنون کسی به آن ها پاسخ نداده است. چنانچه امری برای ما مجهول باشد ولی برای دیگران معلوم بوده ما باید با مطالعه رفع جهالت کنیم نه با تحقیق. معلومات هم یا در ذهن افراد است یا بر دغدغه نگاشته شده و یا امروزه در حافظه ی فضاها ی مجازی است که باید به آن ها رجوع کرد پس اینگونه نیست که هر رفع مجهولی را بتوان تحقیق نامید. بسیاری از مجهولات ما در علم حقوق ناشی از جهل شخصی ماست که رفع آن نیاز به تحقیق ندارد. بلکه نیاز به مطالعه دارد. اما گاهی اوقات شاید ما به هر علتی اصرار داشته باشیم که خودمان با اعمال روش تحقیق به پاسخ یک مسئله برسیم هرچند که دیگران هم به آن پاسخ داده باشند و یا اینکه به مسئله ای پاسخ دهیم که تاکنون کسی به آن پاسخ نداده یا اگر داده امکان مطالعه ی آن نیست. در این صورت ها ناگزیر باید دست به تحقیق زد. چه مسئله ی این تحقیق فهم درست قانون باشد چه فهم خلاء های آن و چه اینکه مسئله ی ما خلق یک مقررره باشد . حال باید دید که

آیا فرآیند مشخص و مدونی برای حل چنین مسئله ای در حقوق وجود دارد که ورودی اش معلومات ما و خروجی اش حل مسئله باشد ؟

همچنان که قبلاً بیان شد چنین فرآیند مشخص و مدونی وجود ندارد. اما برخی سعی کرده اند روش هایی را که خودشان ابداع و تجربه کرده اند به دیگران انتقال داده و به آن ها عمومیت ببخشند و برخی هم سعی کرده اند از روش های تحقیق در سایر علوم یا الگو بگیرند یا اگر شد آن روش ها را عیناً اعمال کنند. بر همین اساس است که امروزه در تحقیقات حقوقی حتی در حقوق خصوصی سخن از روش ها، ابزار ها و مراحل انجام تحقیقات طبیعی به میان می آید. مثلاً در تحقیقات حقوق خصوصی یا جزا به طرح فرضیه پرداخته می شود. این در حالی است که جای مقوله ای مانند فرضیه در علوم طبیعی است که به مطالعه ای است. نه اعم از جاندار و بی جان می پردازد نه علوم اعتباری مانند حقوق، ولی با این حال در تحقیقات حقوقی نیز تا اندازه ای که امکان داشته باشد می توان به طریقه فرضیه و یا مراحل دیگر روش های شناخته شده تحقیق روی آورد.

لازم به ذکر است که آنچه در علوم طبیعی اعمال می شود در علوم رفتاری مثل روانشناسی و سایر علوم که مبتنی بر روان و رفتار هستند نیز قابل استفاده بوده و استفاده نیز می شده است. اما در حقوق که از مقوله ای اعتباری است اساساً امکان اعمال روش های تحقیق مربوط به طبیعت و رفتارها نیست زیرا طبع حقوق با این روش ها سازگار نمی باشد اما همچنان که گفته شد و معمول هم هست تا آنجا که موضوع و مساله تاب آورد و قابلیت داشته باشد می توان الگوهای متناسب روش تحقیق و یا مراحل تحقیق را در تحقیقات حقوقی نیز اعمال نمود.

آنچه در ادامه تالیف شده هر چند بیشتر راجع به تحقیقات طبیعی و رفتاری است اما به دلیلی که فوقاً بیان شد در تحقیقات حقوقی نیز تا اندازه ای زیادی قابل اعمال هستند.